

διὰ τὴν Ἰταλίαν; Μήτοι, ἵνα ἐρμηνευθῆ εὐγνωμοσύνη ἐκ μέρους τῶν Ἑλλήνων πρὸς τὴν πατρίδα τοῦ Μοροζίνη διὰ τὴν καταστροφὴν τοῦ Παρθενῶνος, τὸ μέγα τοῦτο βαναυσύργημα τῶν νεωτάτων χρόνων, καὶ διὰ τὸν ἄρτι τότε ἀκόμη συμβάντα ἀποκλεισμόν τῶν ἑλληνικῶν ἀκτῶν, καθ' ὃν τὰ ἰταλικά σκάφη ἐπρωταγωνίστουσιν μεθ' ὅλης τῆς ἀλαζονείας νεοπλούτου; Διατί δὲ οὐδὲ ἓνα ἑλληνα φοιτητὴν διὰ τὴν Σορβόννην; Ἴνα εὐχαριστήσητε οὕτω τὴν Γαλλίαν διὰ τὸ Ναβαρίνον καὶ διὰ τὴν εἰς τὴν Πελοπόννησον ἐκστρατείαν τῆς;

Τὴν ἀρνητικὴν τῶν Ἑλλήνων φοιτητῶν ἀπάντησιν, ἅμα φθάσασαν, τὸ προεδρεῖον τῶν σπουδαστῶν, ἐπεπληγμένον καὶ βαρέως φέρον διὰ τὸ ἀπροσδόκητον αὐτῆς, ἀνεκείνωσε πρὸς ἡμᾶς. Ἀπηθύναμεν παρευθὺς τηλεγραφήματα πρὸς τὴν Γραμματείαν τοῦ Πανεπιστημίου καὶ πρὸς τὴν «Νέαν Ἐφημερίδα», αἰτοῦντες τηλεγραφικὴν ἐντολήν, ἵνα ἡμεῖς ἀντιπροσωπεύσωμεν τοὺς Ἑλληνας φοιτητάς. Ἦτο δὲ τοῦτο ἡ ἐπιθυμία πλείστων Γαλλῶν καὶ τοῦ Συμβουλίου τῆς Association générale des Etudiants, ἧς ἐτυγχάνομεν ἐκ τῶν ἀρχαιοτάτων μελῶν. Οὐδεμίαν, ἐννοεῖται οἴκοθεν, ἐτύχομεν ἀπαντήσεως. Ὅσον τὸ ἐφ' ἡμῖν προεβλέπομεν τοῦτο βεβαίως, εἰδότες κάλλιστα τὰ ἑλληνικὰ πράγματα, τινὲς ὅμως τῶν συμπατριωτῶν ἡμῶν τῶν ἐκ τῆς δούλης Ἑλλάδος εἶχον τὴν ἀπλότητα νὰ ἐλπίζωσιν οὐ μόνον ἀπάντησιν ἀλλὰ καὶ εὐνοϊκὴν ἀπάντησιν. Ἠγνόουν ὅτι τὸ ἀποκρίνεσθαι πρὸς τοὺς πρὸς ἡμᾶς ἐπιστέλλοντας ὑπολαμβάνεται εἰσέτι ἐν Ἑλλάδι ὡς περιττὴ τις πολυτέλεια καὶ ἐνόχλησις ἀναξία τοῦ κόπου καὶ παρ' αὐτῶν ἔτι τῶν ἀξιούντων ὅτι ὑπερέχουσι τῶν ἄλλων περὶ τε τοὺς ἐξωτερικοὺς τρόπους καὶ περὶ τὴν λοιπὴν ἀβρότητα τῆς ἀγωγῆς. Γνωρίζομεν ἄνθρωπον, ὅστις ἐχρημάτισεν ὑπουργὸς τῆς παιδείας καὶ ὅστις ἀξιοῖ ὅτι ἔχει τρόπους λεπτότητος αὐτόχρημα διπλωματικῆς, ἀφοῦ μάλιστα δὲν ἀπηξίωσε νὰ γίνῃ καὶ διπλωμάτης, ὅστις οὐδὲ ἀπήντησεν εἰς ἐπιστολὴν ἑλληνικῆς ἐξοχότητος, ζητούσης συνέντευξιν περὶ ἐκπαιδευτικῶν πραγμάτων, περὶ θέματος δηλαδὴ ἀναφερομένου εἰς τὸ ὑπουργεῖον οὗτινος τότε ἐκεῖνος λίαν ἀναρμοδίως προΐστατο.

Ἐν τῷ μεταξύ συνθηροῖσαμεν ὅσους συνετύχομεν Ἑλληνας, συνεκροτήθη συνέλευσις καὶ ἀπεφασίσθη, ἵνα οἱ ἐν Παρισίῳ Ἑλληνες σπουδασταὶ συμμετάσχωσι τῶν πανεπιστημιακῶν ἑορτῶν. Ἐξελέχθη δ' ἐπὶ τούτῳ ἀντιπροσωπεῖα ἑπταμελῆς, ἣτις ἔσπευσεν εἰς τὸν πρεσβευτὴν τῆς Ἑλλάδος κ. Δηλιγιάννην, ὅστις οὐ μόνον ἐπεδοκίμασε τὸ διάβημα ἡμῶν, ἀλλὰ καὶ διεπίστευσε εἰς ἡμᾶς, ζητήσαντας πρὸς ἐθνοπρεπεστέραν παρᾶστασις ἑλληνικὴν σημαίαν, φιλοτεχνηθεῖσαν κατὰ τὸν θάνατον τοῦ Γαμβέττα χάρις τῆς κηδείας αὐτοῦ, παρακατατεθειμένην δ' ἔκτοτε ἐν τῷ καταστάματι τῆς ἑλληνικῆς πρεσβείας. Καὶ τότε πλέον συγκεκροτημένοι οἱ ὀκτῶ ἡμεῖς, ἔχοντες καὶ τὴν σημαίαν, ἐπέβημεν ἀμαξῶν καὶ παρουσιάσθημεν ὑπὸ τὴν νέαν ἡμῶν ἰδιότητα εἰς τὸ προεδρεῖον τῆς ἐταιρείας τῶν σπουδαστῶν.

Αἱ ἑορταὶ διήρκεσαν ὀλόκληρον ἑβδομάδα. Αἱ ὑποδοχαὶ ἐν τοῖς ὑπουργείοις διεδέχοντο τὰς ὑποδοχὰς καὶ ἐν τοῖς θεάτροις αἱ παραστάσεις τὰς

παραστάσεις. Τῶν ὑλικωτέρων αὐτῶν ἑορτῶν ἀπέσχομεν σχεδὸν καθ' ὅλο-
κληρίαν, παρέστημεν ὅμως ἐν ταῖς πνευματικαῖς οὕτως εἰπεῖν ἑορταῖς, ἐν
αἷς ἔδει νὰ φανῶσι τὰ ἑλληνικὰ χρώματα, καὶ ἀκουσθῆ ἡ ἑλληνικὴ φωνή.
Λέγομεν τοῦτο, ἵνα μάθωσιν οἱ ἀρμόδιοι ὅτι ἐζητήθη ἡ τιμὴ τῆς ἐ-
πισήμου ἀντιπροσωπείας τῶν φοιτητῶν τοῦ Ἐθνικοῦ Πανεπιστημίου οὐχὶ
χάριν τῆς τιμῆς καὶ τῶν αὐτῇ παρεπομένων ὠφελημάτων, ἀλλ' ἐξ ἀγνοῦ
πατριωτισμοῦ, διὸ καὶ ὑπεβλήθη ἡ ἐπιτροπὴ ἀσμένως εἰς παντοίας θυσίας
χρόνου, πόνων καὶ χρήματος.

II

Ὅτε κατετίθετο ἐν μεγάλῃ πομπῇ ὁ θεμέλιος τῆς Νέας Σορβόννης λί-
θος, οἱ σπουδασταὶ οὐδὲ δι' ἑνὸς αὐτῶν εἶχον κληθῆ νὰ παραστῶσι κατὰ
τὴν ἐπίσημον τελετὴν. Ἀποτελοῦντες πλῆθος ἀνώνομον καὶ ἀσύντακτον
ἀνὰ τὰς σχολὰς φοιτῶντων νεανιῶν, ἐτύγχανον ἄγνωστοι πρὸς τε τοὺς ἄλ-
λους καὶ πρὸς ἀλλήλους.

Τέσσαρα ἔτη ἤρκεσαν νὰ ἀνατρέψωσιν ἄρδην τὴν ἄτοπον αὐτῆν τῶν
πραγμάτων θέσιν. Τῇ 5 Αὐγούστου 1889 ἀνεπετάννυντο τὸ πρῶτον αἰ-
πύλαι τῆς νέας Σορβόννης καὶ κατεκλύζετο τὸ περικαλλὲς αὐτῆς ἀμφιθέα-
τρον. Ἐν αὐτῷ οἱ δαφνοποικίλοι ἀκαδημαῖκοι ἐπενδύται ἐτρίβοντο πρὸς
τὰς ποικιλόχρους τηβένους τῶν καθηγητῶν, οἱ δημοτικοὶ σύμβουλοι
παρεκάθηοντο φιλικῶς μετὰ τῶν βουλευτῶν τοῦ ἔθνους, οἱ πρεσβευταὶ
τῶν ἀνάκτων συνεμερίζοντο τὰ τιμητικὰ ἐδώλια μετὰ τῶν πρεσβυτῶν
τῆς γαλλικῆς γερουσίας, οἱ ἱατροὶ συνετύγχανον πρὸς τοὺς νομικοὺς καὶ
οἱ λαϊκοὶ πρὸς τοὺς ἄνδρας τῆς ἐκκλησίας. Ὁ πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας
ἐν μέσῳ τῶν ὑπουργῶν τοῦ ἔθνους προήδρευε τῆς σοφῆς ἡμεγύρεως. Ἄλλ'
ὁ μετ' αὐτὸν ἦρας τῆς ἑορτῆς ἦτο ἀναμφισβητήτως ὁ σπουδαστῆς.

Ἡλικὴ πρόοδος! συντελεσθεῖσα ἐν τῷ βραχεῖ χρόνῳ τεσσάρων μόνον
ἐτῶν!! Οἱ χθὲς ἔτι καὶ πρῶην ἄγνωστοι, σχεδὸν παρορώμενοι φοιτηταί,
συγκροτοῦσι τανῦν ἐν ὅλον πάγιον καὶ εὐγενὲς σῶμα, πρῶσων ἠθικὸν
ἄμα καὶ ἔθνικόν μετὰ περιφανοῦς θέσεως ἐν τῷ ἔθνικῷ ὄριζοντι.

Νεανία! Εἶσθε οἱ ἐπίλεκτοι τοῦ ἔθνους, εἶπε πρὸς αὐτοὺς ὁ ὑπουργὸς
τῆς Παιδείας. Μετ' οὐ πολὺ θὰ ἀναλάβητε τὰ βάρη τῆς χώρας. Ἐμπι-
στευόμεθα εἰς ὑμᾶς ὡς εἰς φρουρὰν τιμῆς τὸ πνεῦμα τῆς Γαλλίας. Καθ'
ἐκάστην μεταλαμβάνετε αὐτοῦ σμικρὸν κατὰ σμικρὸν διὰ τῶν μαθημάτων
τῶν διδασκάλων σας.

Τὸ πρῶτον καθῆκόν σας εἶνε νὰ μὴ ἐπιτρέψητε μήτε νὰ μειωθῆ μήτε
νὰ παραλλάξῃ ὀφείλετε νὰ τὸ ἀναπτύξητε καὶ τὸ αὐξήσητε. Μέλlete
νὰ φθάσητε εἰς τὴν ὄριμον ἡλικίαν καὶ εἰς τὸν δημόσιον βίον ἐν χρόνῳ καθ'
ὃν ἐσχηματίσθησαν περίξ ἡμῶν ἔθνη ἰσχυρὰ ἐμφορούμενα δεινῆς καὶ ἐπιφό-
βου ἀμίλλης. Ἡ ψυχὴ τῆς Γαλλίας, ἥτις ὑπάρχει ἐμπεφυστημένη εἰς τὰς ψυ-
χὰς σας, ἀπαιτεῖ τὸ τέλος τῶν ἐρίδων καὶ τῶν διχονοιῶν ἡμῶν. Ἀναλογί-
σθητε τί αὕτη περιλαμβάνει ἐν ἑαυτῇ ἠθικόν, τίνα αἰσθήματα καὶ ιδέας,
τὴν τιμὴν, τὴν δικαιοσύνην, τὴν ἐλευθερίαν, τὴν ἐπιείκειαν, τὸ σέβας τοῦ
ἀνθρώπου, καὶ εἶπατε ἐὰν δὲν ὑπάρχῃ ὑπεράνω τοῦ κομματικοῦ ἐγωῖσμοῦ

χώρα ἀνωτέρα σκέψων καὶ δράσεως, ὅπου πάντα τὰ πνεύματα, ἅπασαι αἱ θελήσεις δύνανται νὰ ἐνωθῶσιν εἰς ἓνα κοινὸν ἔρωτα τῆς ἀληθείας καὶ τῆς πατρίδος.

Ἐῴθε δι' ὑμῶν ἡ Γαλλία ὅταν θὰ ἔχητε εἰς χεῖρας ὑμῶν τὰς τύχας τῆς νὰ ἐξακολουθῆ οὔσα ὡς ὑπαγορεύει τὸ πνευμά της, ἐλευθέρα, ἀγαπητὴ, ἐκπολιτίζουσα καὶ γενναία.

Καὶ εἶδομεν τότε τοὺς σπουδαστὰς τούτους, περὶ ὧν ἐπικρατοῦσι δυσμενεῖς προκαταλήψεις ἕνεκα φημῶν ἡκιστα εὐμενῶν, τοτὲ μὲν ριπτομένων ὑπὸ ἐπιπολαίων παρατηρητῶν ἀνοήτως, τοτὲ δὲ σπειρομένης κακοβούλους ὑπὸ φθοερῶν ἀντιπάλων, εἶδομεν αὐτοὺς ἠλεκτριζομένους ἐπὶ τοῖς λόγοις τούτοις, συνεχομένους ὑπὸ ἱερᾶς συγκινήσεως, ἐρμηνεύοντας δι' ἐνθουσιωδῶν ἐπευφημιῶν πρὸς τὸν ἀνώτατον ἄρχοντα τῆς πολιτείας τὴν λατρείαν, ἧς ἐμφοροῦνται πρὸς τὴν τιμὴν, τὴν ἐλευθερίαν καὶ τὴν πατρίδα. Καὶ τότε ἡ μουσικὴ τῆς φρουρᾶς τῆς Δημοκρατίας ἀνέκρουσε τὴν Μασσαλιώτιδα καὶ εἰς τοὺς θουρίους φθόγγους αὐτῆς ὁ ἐν τῷ ἀμφιθέατρῳ ἐκείνῳ ἐπίσημος τῆς Γαλλίας κόσμος ἠγέρθη σύσσωμος. Καὶ ἐβλεπέ τις εἰς ὄλων τὰ πρόσωπα ἀκράτητον ἐνθουσιασμόν. Τὸ θέαμα ἐκείνο, θέαμα ἐθνικῆς δυνάμεως, πατριωτισμοῦ καὶ ἐθνικῆς ὑπερηφανείας, οὐδέποτε θὰ τὸ λησμονήσω, ὡς δὲν θὰ τὸ λησμονήσωσιν ὅλοι οἱ φιλότιμοι νέοι τῶν ξένων πανεπιστημίων ὅσοι τὸ εἶδον. Ἐνθυμοῦμαι ὅτι ἠσθάνθην ὑγροῦς τοὺς ὀφθαλμούς, βόμβον εἰς τὰ ὦτα, τὸ νευρικὸν σύστημα ἀνατεταραγμένον, ἐθνικὴν ζηλοτυπίαν καὶ θλίψιν συσκοτίζουσαν τὴν ψυχὴν καὶ τὸν νοῦν μου. Καὶ εἶπον τότε κατ' ἐμαυτὸν περίλυπος ἕως θανάτου, δύστηνος πατρίς! Τὸ μέλλον εἶνε ὁ κληρὸς τῶν μεγάλων ἐθνῶν.

III

Πρὸς τοὺς ἄρτι ἀνωνύμους αὐτοὺς φοιτητὰς αἱ ξένοι ἀντιπροσωπεῖαι ἠθέλησαν κατὰ τὸ περὶ τούτων κρατοῦν ἔθιμον ν' ἀποτείνωσιν ἐπισήμως προσφωνήσεις εὐχαριστηρίους πρὶν καταλίπωσι τὸ φιλόξενον τῆς Γαλλίας ἔδαφος. Τόπος ἐπὶ τούτῳ παρεσκευάσθη τὸ μέγα τῆς Παλαιᾶς Σορβόννης ἀμφιθέατρον, ἡμέρα δὲ ὠρίσθη τὸ Σάββατον. Αἱ νέαι φυλαὶ τῶν ἀνθρώπων προσήρχοντο καθ' ὁμάδας ἐν τῷ γηραιῷ τούτῳ οἴκῳ τῶν γραμμάτων καὶ τῶν ἐπιστημῶν, τὰ τέκνα τοῦ Βορρᾶ καὶ τοῦ Νότου, τῆς Ἀνατολῆς καὶ τῆς Δύσεως, οἱ ἄνδρες τοῦ μέλλοντος ὄλων τῶν ἐθνῶν παρεκάθητο ἐκεῖ ἀναμιξί ἐπὶ τῶν ἡμικυκλίων βάθρων, ἐνῷ τὰ ἐνδοξα λάβαρα τῶν ἐκεῖ ἐκπροσωποῦμένων λαῶν καὶ τῶν πανεπιστημίων τὰ πολύτιμα σήματα ὑψοῦντο ἐπὶ τῆς ἀνωτάτης τῶν θρανίων σειρᾶς ἐνθεν καὶ ἐνθεν τῆς τριχρόου γαλλικῆς σημαίας. Δωδεκαμελὲς προεδρεῖον μέλλει νὰ καταλάβῃ τὰ ἐπὶ τῆς ἐπὶ τούτῳ στηθείσης ἐξέδρας ἐδώλια, ἐν δὲ τῷ μεταξύ χρόνῳ ἡ ἀχανὴς αἴθουσα ἀντηχεῖ ἐκ πάντων τῶν ἰδιωμάτων τῶν δύο ἡμισφαιρίων. Ἐὰν μὴ εἴμεθα σύγχρονοι τοῦ Ἐἰφελείου πύργου, θὰ ἐνομιζόμεν ὅτι οἱ ἐκεῖ πολυλαλοῦντες, συνωστιζόμενοι καὶ χειρονομοῦντες νεανίαι ἦσαν οἱ αὐθάδεις οἰκοδόμοι τοῦ πύργου τῆς Βαβέλ, ὧν ὁ Σαβαὸθ τιμωρῶν τὴν ὑπεροψίαν συνέχεε κατὰ τὴν ἀγίαν Γραφήν τὰς γλώσσας.

Ἐραῖον θέαμα ἡ πλήρης νεανικοῦ σφρίγους συνέλευσις ἐκείνη, μικροσκοπικὸν τῆς νεότητος τῶν δύο κόσμων πανόραμα, ἀληθῆς εἰκὼν τῆς οὐτοπίας τοῦ παμμεγέθους τῆς ἀνθρωπότητος ἔθνους. Πλὴν δύο ὥρας βραδύτερον ἡ ὁμήγυρις διελύετο εἰς τὰ ἐξ ὧν συνετέθη καὶ αἱ χρυσαῖ ἐλπίδες τῶν πιστῶν, οὓς βαυκαλίζουσιν οἱ ἀπατηλοὶ ὄνειροι τῆς ἀδελφότητος τῶν λαῶν ἐψεύσθησαν ἅπαξ ἔτι, καὶ εἶπομεν ὅτι σκιὰ ἦτο καὶ παρέδραμε, πομφόλυξ καὶ διερράγη.

Ὁ ἀντιπρόεδρος τῆς ἑταιρείας τῶν σπουδαστῶν ἠὲ χαρίστησεν ἐξ ὀνόματος αὐτῆς τοὺς ξένους σπουδαστὰς ὅσοι ἐτίμησαν τὴν πρώτην ταύτην γενικὴν συνέλευσιν τῶν σπουδαστῶν. Εἶπεν ὅτι ἀφ' οὗτου ὑπάρχει ἡ ἑταιρεία αὕτη, ἕνα ἐπεδίωξε σκοπὸν, νὰ ἰδρῦση μεταξύ τῶν σπουδαστῶν ὅλων τῶν τόπων τοῦ κόσμου δεσμοὺς συναδελφότητος, ἀφίνουσα κατὰ μέρος τὰ ἀπατηλὰ προβλήματα τῆς πολιτικῆς καὶ βασιζομένη μοναδικῶς ἐπὶ τοῦ παγκοσμίου χαρακτῆρος τῆς ἐπιστήμης· ὅτι ἡ ἔνωσις αὕτη ἀπέβλεπεν οὐ μόνον νὰ διευκολύνῃ τὰς σχέσεις μεταξύ διδασκάλων καὶ μαθητῶν, ἀλλὰ νὰ τοῖς παράσχῃ τὰ μέσα νὰ γνωρίσωσιν ἀλλήλους καλλίτερον καὶ νὰ τοῖς ἀσφαλίσῃ ἀντιπροσωπεῖαν ἔχουσιν τὸ κύρος νὰ ὁμιλῇ ἐν ὀνόματί της· ὅτι ἡ ἑταιρεία τῶν σπουδαστῶν ἐθριάμβευσε κατὰ τῆς ἀδιαφορίας καὶ τῆς κακῆς θελήσεως· ὅτι ἔπεισε καὶ αὐτοὺς τοὺς μάλιστα ἀπαισιοδόξους· ὅτι ἠκείωθη καὶ αὐτοὺς τοὺς μάλιστα δυστρόπους καὶ τοὺς μάλιστα δυσμενεῖς χάρις εἰς τὴν πεφωτισμένην ὑποστήριξιν τοῦ ἐπὶ τῆς ἐκπαίδευσεως ὑπουργείου, τοῦ δημοτικοῦ συμβουλίου καὶ τῶν πλείστων καθηγητῶν.

Ἐκ τῶν ἐορτῶν τούτων ἀπορρέει καὶ ἄλλο γεγονός, οὐχ ἥττον προφανές, οὐχ ἥττον πολυτίμον δι' ἡμᾶς, ὅτι δηλ. ἀδίκως μεμψιμοιροὶ τινες ἔλεγον ὅτι ἡ Γαλλία ἀπώλεσεν ἐν Εὐρώπῃ καὶ ἐν τῷ κόσμῳ τὴν ἐκτίμησιν καὶ τὴν ἀγάπην τῶν νοσημόνων λαῶν. Ἡ ὑπόδοχὴ δι' ἡς ἐτίμησαν τοὺς ἀπεσταλμένους ἡμῶν κατὰ τὰς ἐορτὰς τοῦ πανεπιστημίου τῶν Βρυξελλῶν οἱ Βέλγαι καὶ ἡ ἰδιαιτέρα ὅλων προσοχὴ ἧς ἠξίωσαν τοὺς Γάλλους ἐν Βονωνίᾳ, ὅπου ὁ ἐnthουσιασμὸς ὑπερέβη πᾶσαν προσδοκίαν, ἀπέδειξαν τὸ ἐναντίον. Εἶθε, κύριοι, νὰ ἀποκομίσθητε εἰς τὰς οἰκείας πατρίδας ἕκαστος ἀγαθὴν ἀνάμνησιν τῆς Γαλλίας καὶ τῶν σπουδαστῶν αὐτῆς. Εἶθε νὰ διαδώσῃτε πανταχοῦ εἰς ἐκείνους, οἵτινες μᾶς ὑβρίζουσιν, ὅτι ὑπάρχει ἐν Γαλλίᾳ νεότης θαλερὰ καὶ πλήρης ζωῆς, μετὰ ζήλου ὁρμῶσα πρὸς τὰς ἐπιστήμας, τὰ γράμματα καὶ τὰς τέχνας, ἐτοιμὴ νὰ χύσῃ τὸ αἷμά της, ἵνα ὑπερασπίσῃ τὴν ἀκεραιότητα τῆς πατρίδος, ἐτοιμὴ ὡσαύτως ν' ἀνοίξῃ τοὺς βραχίονάς της εἰς πάντας τοὺς λαοὺς ἀδιακρίτως προελεύσεως ἢ φυλῆς, τοὺς μὴ θέτοντας τὴν ἀλαζονείαν των εἰς τὴν κτηνώδη βίαν καὶ ἐκτιμῶντας πρὸ πάντων τὰ εὐεργετήματα τῆς Ἐργασίας, τῆς Δικαιοσύνης καὶ τῆς Εἰρήνης.

VI

Μετὰ τὴν προσαγόρευσιν ταύτην, ἣτις ἦτο προσαγόρευσις τῶν Γάλλων πρὸς τοὺς ξένους, ἐδόθη ὁ λόγος εἰς τοὺς ἀρχηγούς τῶν ἀντιπροσωπεῖων κατὰ τὴν ἀλφαριθμητικὴν τῶν ἀντιπροσωπευομένων Ἐθνῶν σειράν.

Ὁ λόγος ἐδόθη πρῶτον εἰς τὴν Ἀγγλίαν.

Ὁ ἀρχηγὸς τῶν ἐκ Κανταβριγίας ἀντιπροσώπων εἶπεν ὅτι ἡ πρὸς αὐτοὺς σταλεῖσα πρόσκλησις διὰ τὰ ἔγκαίνια τῆς Νέας Σορβόννης ἔχαιρε-τίσθη τοσοῦτω μᾶλλον ἀσμένως, ὅσῳ εἶδον ἐν αὐτῇ σημεῖον νέας καταστάσεως πραγμάτων. Παρῆλθε τῷ ὄντι ὁ χρόνος καθ' ὃν τὰ ἔθνη τῆς γῆς προσέβλεπον ἄλληλα μὲ ὀργὴν καὶ δυσπιστίαν. Ζῶμεν εἰς ἡμέρας καλλιτέρας· ζῶμεν ἵνα ἴδωμεν ἐνούμενα εἰς τὰ αὐτὰ αἰσθήματα ἀμοιβαίας στοργῆς τὰ ἔθνη ὅσα ἐπὶ ἑκατοντάδας ἐτῶν δὲν ὠνειρεύοντο ἢ σφαγὰς καὶ ὀλεθρον καὶ ἐπλήρουν τὴν Εὐρώπην αἵματος καὶ ἀθλιότητων, ἵνα ἴδωμεν τὸ μέγα θέαμα τελείας συμφυλιώσεως μεταξὺ τῶν ἐθνῶν τῆς Εὐρώπης οὐχὶ εἰς πυχρόσμιον κράτος ἢ δημοσπονδίαν τῶν λαῶν πάντων, ἀλλ' εἰς μεγάλην δημοκρατίαν ὑπὸ τὴν ὑπάτην αὐθεντίαν τῶν ἐπιστημῶν καὶ τῶν τεχνῶν.

Βλέπομεν ἐν τῇ συνελεύσει ταύτῃ ἐκάστην χώραν ἀντιπροσωπευομένην ὑπὸ νέων τῶν 20 ἐτῶν, εἰς οὓς, ὡς τὸ ἔλεγεν ὁ ἡμέτερος λόρδος Βήκονσφιλδ, τὸ μέλλον τῶν ἐθνῶν ἀνήκει δικαιοδικατικῶς, τοὺς βλέπομεν ἠνωμένους εἰς ὁμόθυμον αἴσθημα στοργῆς καὶ σεβασμοῦ πρὸς τὸ μέγα αὐτὸ πανεπιστήμιον, τὴν μητέρα τοσοῦτων σοφῶν, τὴν μητέρα τοσοῦτων εὐεργετῶν τῆς πατρίδος δηλ. ὅλου τοῦ κόσμου.

Διότι τοῦτο εἶνε τὸ δίδαγμα, ὅπερ ἐπάγονται αἱ ἑορταὶ αὐταὶ αἱ ἀθροίζουσαι περὶ τὸ πανεπιστήμιον τοῦτο τὰ πανεπιστήμια ὅλου τοῦ κόσμου, ὅτι δὲν ὑπάρχει ἢ ἐν ἀληθῆς ἔθνος, τὸ ἔθνος τῆς ἀνθρωπότητος, μία ἀληθῆς δημοκρατία, ἢ δημοκρατία τῶν ἀνθρωπίνων καρδιῶν. Αἱ ἱστορίαι, εἶπεν ὁ Bossuet, θὰ καταργηθῶσι μετὰ τῶν κρατῶν. Ἄλλ' ἐὰν τὰ κράτη εἶνε προωρισμένα ν' ἀφανισθῶσιν, αἱ κυβερνήσεις τῆς σήμερον εἶνε προωρισμένοι τελικῶς νὰ βυθισθῶσιν εἰς τὴν ἀνυπαρξίαν. Θὰ μείνη πάντοτε τὸ παγκόσμιον κράτος τῆς εἰρήνης, τῆς ἐλευθερίας, τῆς ἐπιστήμης. Ὁρεῖλω μίαν νὰ εἴπω ἀκόμη λέξιν, ἣν ἐφύλαξα τελευταίαν. Ἐν ὀνόματι τῆς Ἀγγλίας ἐπεθύμουν νὰ σὰς βεβαιώσω, ὅτι αἱ ἐριδες, αἵτινες τοσάκις ἐτάραξαν τὴν ἁρμονίαν τῶν δύο λαῶν μας εἶνε πράγματα τοῦ παρελθόντος. Αἱ διηνεκεῖς ἡμῶν διαπάλαι μᾶς ἐδίδαξαν τὴν ἀμοιβαίαν ἡμῶν ἀξίαν καὶ ἐμετρήθημεν τοσάκις, ὥστε ὁ ἀνταγωνισμὸς κατέστησεν ἡμᾶς τοὺς ἀρίστους τῶν φίλων.

V

Πολλοὶ τῶν προηγηθέντων ἡμῶν ἐπὶ τοῦ βήματος, ἐμπορούμενοι νεανικοῦ ἐνθουσιασμοῦ, ἀγόμενοι δ' ἅμα ὑπὸ ἀπειρίας ἢ κουφότητος ἐλάλησαν περὶ ἀδελφότητος τῶν λαῶν καὶ καταργήσεως τῶν πολιτικῶν ὀρίων. Ὅτε ἐδόθη ἡμῖν ὁ λόγος ἐν ὀνόματι τῆς Ἑλλάδος, ἐσκέφθημεν πρὸ πάντων ὅτι εἴμεθα Ἕλληνας, ὅτι ὠμιλοῦμεν πρὸς Γάλλους καὶ ὅτι τὸ βῆμα, ἀπὸ τοῦ ὁποίου προσεφωνοῦμεν τοὺς συναδέλφους ἡμῶν, ὑψοῦτο ἐν τῇ γηραιᾷ Σορβόννῃ. Εἴπομεν τότε ὅτι ὁ τόπος ἐν ᾧ εὕρισκόμεθα ὑπῆρξεν ἐν χρόνοις ἀποικομένους τῶν Ἑλληνικῶν Γραμμάτων ἢ κιβωτὸς καὶ τῶν Ἑλληνίδων Μουσῶν τὸ ἄσυλον· ὅτι ἐν αὐτῇ τῇ Σορβόννῃ, ἐν ἣ διδάσκονται καὶ νῦν, ἔτι οἱ κλασικοὶ τῶν Ἑλλήνων συγγραφέων καὶ ἐκ τῶν Ῥωμαίων οἱ ἀξιοὶ αὐτῶν μαθηταί, ἐρχόμεθα ἡμεῖς οἱ νόμιμοι κληρονόμοι ἐκείνων ν' ἀναλάβωμεν

τὴν πολύτιμον τῶν προγόνων ἡμῶν παρακαταθήκην, ἣν οἱ θεματοφύλακες διετήρησαν ὡς συνετοὶ οἰκογενειάρχαι· οὐ μόνον δέ, ἀλλὰ καὶ ἀπέδιδον ἠδὲ ἠξιομένην, ἀμείβοντες οὕτως ἡμᾶς δι' ὅπερ ἡ παρακαταθήκη προσεπόρισεν αὐτοῖς πνευματικὸν κέρδος.

Ἐξηγέκομεν τὴν πεποιθήσιν ἡμῶν ὅτι ἡ νέα Σορβόννη διὰ τὰ ἐγκαίνια καὶ τῆς ὁποίας εἴμεθα παρόντες ἐκεῖ ἐν μέσῳ τῶν ἡλικιωτῶν καὶ συναδέλφων ἡμῶν πάσης γῆς, ἔσεται ἀθόλωτος φάρος, χέων ἄπλετον ἐλευθερίας καὶ ἐπιστήμης φῶς, ἄξιον δὲ ἴδρυμα τοῦ ἰπποτικῶ ἔθνους τῶν Γάλλων, οἵτινες ἐπεδαψίλευσαν πανταχοῦ καὶ πάντοτε τὰς εὐεργεσίας αὐτῶν ἄνευ συμφέροντος καὶ ἄνευ ὀπισθοβουλίας. Ἐἴπομεν τελευτώντες ὅπως ἡδεῖαν χαρὰν, χαρὰν εὐγνώμονα ἡσθάνετο ἡ νέα ἡμῶν καρδιά ἐπὶ τῇ μεγάλῃ αὐτῇ ἐορτῇ, ἥτις ἐχορήγει ἡμῖν τὴν εὐκαιρίαν νὰ διερμηνεύσωμεν τὰς διακαεῖς εὐχὰς τῆς ἐλληνικῆς νεότητος, εὐγνωμονούσης πρὸς τὴν Γαλλίαν, ὑπὲρ τοῦ μεγαλείου, τῆς ἐθνικῆς δόξης καὶ τῆς λοιπῆς τῆς δημοκρατίας εὐημερίας.

Φίλοι σπουδασταί!

Ὅτε πανταχοῦ τῆς ἐπιστήμης τὰ φῶτα περιέμενον αἰσιωτέροις χρόνοις, ἵνα ἀναλαμπύσωσιν, ἡ Σορβόννη ὑπῆρξε τῶν γραμμάτων ἡ ἱερά κιβωτός καὶ τῶν Ἑλληνίδων συνάμα Μουσῶν τὸ ἄσυλον.

Εἰς τὴν Σορβόννην, τσοῦτον ἐνδόξως καλλιεργούσαν καὶ σήμερον τὰς κλασικὰς σπουδὰς καὶ ἡμεῖς οἱ Ἕλληνες προσερχόμεθα, ἵνα ζητήσωμεν ἄφρονον διανοητικὴν τροφήν καὶ ἐμπλησθῶμεν πατριωτισμοῦ καὶ ἐλπίδος. Ἡ δὲ νέα Σορβόννη, ἥς τὰ ἐγκαίνια ἐορτάζομεν ἐν ἐποχῇ ἡδὴ τσοῦτον φαεινῇ, κατὰ μείζονα λόγον ἔσται ὁ οὐράνιος καὶ ἀθόλωτος φάρος τῆς ἐλευθερίας καὶ τῶν ἐπιστημῶν, ἐπ' ἄξιον ἴδρυμα τοῦ ἰπποτικῶ τούτου καὶ μεγάλου ἔθνους, ὅπερ πανταχοῦ ἀνέκαθεν ἀφιλοκερδῶς, ἀφειδῶς καὶ γενναιοφρόνως διέσπειρε τὰς εὐεργεσίας του.

Εἴμεθα ἄρα ἀληθῶς εὐτυχεῖς οἱ Ἕλληνες, ὅτι παρουσιάζεται ἡμῖν σήμερον τοιαύτη ἐπίσημος εὐκαιρία, ἵνα διαβιβάσωμεν πρὸς ὑμᾶς μετὰ τοῦ ἐνθουσιασμοῦ, ὅστις ἀπάντων τῶν Ἑλλήνων πληροῖ τὰς καρδίας, τὰς διακαεστάτας εὐχὰς τῆς εὐγνωμονούσης τῇ Γαλλίᾳ πατρίδος ἡμῶν, ὑπὲρ τῆς εὐημερίας καὶ τῆς δόξης τοῦ μεγάλου καὶ εὐγενοῦς τῶν Γάλλων ἔθνους καὶ τῆς λοιπῆς ἐν πᾶσιν εὐτυχίας τῶν ἡμετέρων ἐν τῇ ἐπιστήμῃ ἐταίρων καὶ συναδέλφων.

VI

Τῇ ἐπαύριον ἐν συμποσίῳ, παρατεθέντι εἰς τοὺς ἡγήτορας τῶν ἀντιπροσώπων, ἰθαγενῶν καὶ ξένων, ἐν κλεινῷ τῆς μαγειρικῆς τέχνης ἔδει, ἐγένετο αὐθις λόγος περὶ ἀδελφότητος τῶν λαῶν ὑπὸ τῶν παρόντων ἐκεῖ Ἰταλῶν, προσπαθούντων νὰ δελεάσωσι τοὺς συνδαιτυμόνας δι' ἡχηρῶν πλὴν κενῶν σημασίας λέξεων καὶ κατασοφιστεύσει τὸ ὑπὸ πάντων τῶν ἄλλων ἀποδεκτὸν γενόμενον σύστημα ἐκλογῆς ῥήτορας διὰ τι μέγα συμπόσιον, τὸ ὁποῖον ἐμέλλε τῇ ἐπιούσῃ νὰ προσφέρῃ τὸ ὑπουργεῖον τῆς παιδείας πρὸς πάντας τοὺς σπουδαστάς. Ὑπεστηρίξαμεν ὅτι ἕκαστον τῶν ἐκεῖ ἀντιπροσωπευομένων ἔθνων μίαν μόνην ἔδει νὰ ἔχη ψῆφον· αὐτοὶ δὲ

εζήτουν νὰ παραπέισωσι τοὺς λοιποὺς ξένους, ἵνα ἐν τῇ κάλπῃ τεθῶσι τόσαι δέλτοι ὅσα καὶ πανεπιστήμια, πράγματι δὲ διότι ἰταλικά πανεπιστήμια ὑπῆρχον πολλὰ, ἕκαστον ἀντιπροσωπευόμενον ἰδιαιτέρως, ἐνῶ ἡ μικρὰ ἡμῶν Ἑλλάς, ἐν ἔχουσα πανεπιστήμιον, ἓνα μόνον θὰ εἶχε καὶ κλῆρον.

Ἡ φιλοδοξία αὕτη καὶ ὁ δόλος τῶν ἐν τῇ Ἀδριατικῇ θάλασσῃ γειτόνων ἡμῶν ἐξώργισεν ἡμᾶς τοσοῦτον, ὥστε λησμονοῦντες τὴν πνευματικὴν ἡμῶν πρὸς αὐτοὺς συγγένειαν, ἦν ὁ λυρικός ποιητὴς τοῦ αἵωνος διετύπωσεν εὐστόχως ὅσον καὶ λακωνικῶς διὰ τοῦ σεμνοῦ καὶ ἐρρυθμοῦ στίχου

La Grèce est la mère, l'Italie est la fille

ἀνέστημεν καὶ εἵπομεν ἀπροκλύπτως ὅτι ἡ ἀδελφότης τῶν λαῶν τυγχάνει εὐτυχῶς ὄνειρον, ὅτι τὰ πολιτικὰ ὄρια θὰ διαχωρίζωσιν αἰείποτε τοὺς λαοὺς καὶ ὅτι οἱ κήρυκες ταιούτων οὐτοπιῶν ὡς ἐπὶ τὸ πλείστον ἦσαν ἢ μὴ σπουδαῖοι ἢ μὴ καλῆς πίστεως.

Δραττόμεθα δὲ τῆς παρούσης εὐκαιρίας, ἵνα συστήσωμεν εἰς τοὺς ἀκαδημαϊκοὺς ἡμῶν συμπολίτας ν' ἀποσοβῶσιν ἀφ' ἑαυτῶν πλάνας τοιαύτας, μήποτε ἀποθαρρυνθῶσι καθ' ἣν ἡμέραν ἀποκαλυφθῇ αὐτοῖς ὁ κόσμος, ὁποῖος εἶνε. Αἱ σχέσεις τῶν ἔθνων εἶνε βεβαίως μάλιστα νοσηραὶ, ὁ κοσμοπολιτισμὸς ὅμως δὲν εἶνε τοῦ λοιμοῦ τὸ δραστήριον ἀντιφάρμακον. Ἄς κατηγορήσωσιν ἡμῶν ἀπανθρωπίαν οἱ οὐτοπισταὶ ἀποκρούουмен πάσαις δυνάμεσι τὰς διδασκαλίας ταύτας, ἄς οὐδὲ τὸ παράπαν πιστεύουмен καὶ αἵτινες οὔτε τῶν παρόντων καιρῶν εἶνε οὔτε τῶν ἡμετέρων χρόνων. Ἐν ἐποχαῖς ἄς ἀφήκαμεν ὀπίσω ἐν τῷ ὠκεανῷ τῆς ζωῆς, ὑπῆρξε χριστιανικός τις κοσμοπολιτισμὸς, ἀλλὰ τότε αἱ θρησκευτικαὶ πεποιθήσεις, γενικῶς παραδεδεγμέναι, ἀπετέλουν τὸ κοινὸν τῆς διανοίας καὶ τῆς καρδίας τῶν ἀνθρώπων θεμελίον. Σήμερον αἱ πεποιθήσεις αὗται κλονίζονται κατὰ συνέπειαν ἐπανειλημμένων καὶ σφοδρῶν προσβολῶν, ἢ δὲ συνειδήσις τῶν πιστῶν ταλαντεύεται.

Θὰ ὑπερεβάλλομεν πολὺ τὰ ὄρια τῶν ἐντυπώσεων τούτων, ἐὰν ἐπεχειροῦμεν νὰ σκιαγραφήσωμεν τὰς αἰτίαις τῆς θλιβερᾶς ταύτης φθίσεως. Εἰρήσθω ἐν παρόδῳ ἐνταῦθα ὅτι τὴν περὶ τούτου εὐθύνην φέρει ἡ ἐκκλησία, ὀχυρομένη αἰείποτε ὀπίσω συμβόλων, ὧν ἡ διάρκειά, ὡς διδάσκει ἡ ἱστορία, εἶνε πάντοτε πρόσκαιρος. Ἡ ἐκκλησία, ἐννοοῦμεν δὲ διὰ τῆς λέξεως ταύτης τὸν κλῆρον ὅστις τυρβάζει περὶ πολλὰ, διέστρεψε τὴν θρησκείαν τοῦ Ἰησοῦ, θρησκείαν ἀγνῆς λατρείας, οὐδὲν ὀρίζουσάν, οὐδὲν ἀποκλείουσάν, εἰμὴ τὸ αἶσθημα τῆς καρδίας — κατ' ἀντίθεσιν τῶν κανόνων τῆς τῶν Φαρισαίων θρησκείας, — ἦν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἴδρυσεν ἐπὶ τῆς φιλανθρωπίας καὶ τῆς ἀγάπης. Ἐὰν ὁ Χριστὸς ἐπανάρχετο ἐν μέσῳ ἡμῶν, ὡς μαθητὰς καὶ πιστοὺς αὐτοῦ θὰ ἀνεγνώριζε μόνον τοὺς ἐννοοῦντας τὰ ἅγια αὐτοῦ ῥήματα καὶ ἐργαζομένους ὑπὲρ αὐτῶν καὶ πράττοντας κατ' αὐτόν, οὐχὶ δὲ τοὺς περικλείοντας αὐτὸν ἐντὸς φράσεων κατηχήσεως δι' αὐτοὺς θὰ ἐποίει φραγέλλιον ἐκ σχοινίων καὶ θὰ ἐξέβαλλεν ἐκ τοῦ ἱεροῦ. Ἡ θρησκεία, ἦν ὁ θε-ἀνθρωπος ἐκληροδότησε τοῖς ἀνθρώποις εἶνε ἡ ἡμιλία τοῦ Ὁροῦ. Οἱ φυ-

λάττοντες τὰ παραγγέλματα ταῦτα μένουσι χριστιανοὶ καὶ ὅταν ἀκόμη ἀπέχῃσι πάντων σχεδὸν τῶν σημείων τῆς χριστιανικῆς παραδόσεως, τῆς ὑπὸ τῶν ἱερέων διδασκομένης.

Μετὰ τὴν παρέκβασιν ταύτην ἐπὶ τὸ προκείμενον. Ἡ διάκρισις τῶν ἑθνῶν καὶ οἱ ἐξ ἀρχῆς ὑπαγορεύσαντες αὐτὴν λόγοι ἐπέζησαν οὐ μόνον τῆς τῶν Ἑλλήνων φιλοσοφίας, ἀλλὰ καὶ αὐτῆς τῆς ἀποπειρας τοῦ Εὐαγγελίου, οὕτω δὲ τὸ περὶ καταργήσεως τῶν ἐθνικοτήτων ζήτημα τυγχάνει ἐπίσης πρόωρον σήμερον, ὡς καὶ πρὸ δύο χιλιᾶδων ἐτῶν. Κατὰ τῆς ὑφ' ἀπάσης τῆς ὑψηλοῦ ἰδρύσεως ἡθῶν, ιδεῶν καὶ θεσμῶν ὁμοιοσημῶν ἀντιστρατεύεται ἡ φύσις αὐτή. Τὸ κλίμα, ὁ χαρακτήρ, ὁ ὄργανισμὸς καὶ ἡ ἡλικία τυγχάνουσιν ἰσάριθμοι λόγοι διαφορᾶς τῶν ἀνθρωπίνων φυλῶν, ἀντιθέσεως δὲ τῶν ιδεῶν, ἡθῶν καὶ αἰσθημάτων αὐτῶν. Ὑπὸ τὸ κράτος τοσούτων αἰτίων αἱ αὐταὶ πεποιθήσεις, ἰδέαι ὁμότροποι, θεσμοὶ παραπλήσιοι καὶ ἡ ἄλλη ἐν γένει ὁμοιοπάθεια παρ' ἅπασιν τοῖς λαοῖς εἶνε εὐχὴ ἀνεπίτευκτος. Παρὰ πάνταν τὴν ἐνδελεχῆ πρόοδον τῆς ἰδέας τῆς ἀλληλεγγύης τῶν ἑθνῶν, παρὰ τὴν ὀσμὴν ἡμερῶν προσέγγισιν τῶν φυλῶν, τὸ ἰδιαζὸν ἐθνικὸν πνεῦμα, φαίνεται καταβάλλει ἀπάσας τὰς πρὸς ἐξαφάνισιν αὐτοῦ ἀποπειρας. Πολιτικῶς ἡ πτώσις πασῶν τῶν μεγάλων δυναστειῶν, ὧν μνημονεῖται ἡ ἱστορία, δεικνύει ὅτι αὐταὶ παρεβίαζον ἀρχέγονα καὶ ἀνεξίτηλα στοιχεῖα ζωῆς. Οἱ κατακτηταὶ νομίζουσιν αἰωνίας, ἐκάστοτε δὲ ἀφομοιοῦσιν ἑαυτοῖς τὰς κατακτήσεις αὐτῶν, πλὴν ἐπισυμβᾶσά τις καταστροφή ἀποδεικνύει, ὅτι ἐπρόκειτο μόνον περὶ διαβατικῆς πλημμύρας, ἧς παρελθούσης ἡττημένοι καὶ νικηταὶ ἐπανέρχονται ἐν τῇ αὐτῶν θέσει. Συμπεραίνομεν ἄρα ὅτι θὰ ὑπάρχωσιν αἰετοτε ἔθνη.

Κατὰ τὸν παρελθόντα αἰῶνα, τὸν αἰῶνα τοῦ πνεύματος, ὡς ἐκάλει αὐτὸν ὁ Γκαίτε, αἰῶνα τῶν ιδεῶν, τὸν μέγαν αἰῶνα, οἱ φιλόσοφοι ἐπληττον ἐντὸς τῶν στενῶν τῶν λαῶν ὄριων, οἱ δὲ τότε σύγχρονοι δικαίως ἐνόμιζον ὅτι ὁ αἰὼν αὐτῶν, αἰὼν ἀντιδράσεως, ἔμελλε νὰ ἰδρῦσῃ μέγα βασιλεῖον, τὸ τῆς ἀνθρωπότητος. Οἱ αἰῶνες ἀπατῶνται περὶ τῶν διαδόχων αὐτῶν.

Ἐν τῷ δεκάτῳ ἐνάτῳ αἰῶνι τὰ ἔθνη ἔχουσιν, εἴπερ ποτὲ πλήρη συνειδήσιν ἑαυτῶν ἀναζητοῦσι μετὰ ζήλου τὸ ἑαυτῶν παρελθόν, οὕτινος λατρεύουσι τὰ περισωζόμενα λείψανα, ἀλαζονεύονται δὲ διὰ τὴν ἀρχαίαν αὐτῶν ἱστορίαν ἢ ἐπὶ τῇ εὐρώστῳ αὐτῶν νεότητι. Ἐθέλουσιν ἐκ παντὸς τρόπου καὶ διὰ πάσης θυσίας νὰ ζήσωσι καὶ πρὸς τοῦτο ἀναπτύσσουσιν ἀπάσας τὰς ἑαυτῶν ἀρετὰς καὶ ἀπάσας τῆς ἐθνικῆς ἰδιοφυίας τὰς ἐνεργείας. Ὁ παρῶν αἰὼν ἀνέστησεν ἢ ἐδημιούργησε τὴν Ἑλλάδα, τὴν Βελγικὴν, τὴν Ἰταλίαν, τὴν Οὐγγαρίαν, τὴν Γερμανίαν, τὴν Ρουμανίαν, τὴν Σερβίαν, τὴν Βουλγαρίαν καὶ τῆς Ἀμερικῆς τὰς Δημοκρατίας.

Ἰδοὺ ὁ χαρακτήρ τοῦ αἰῶνος, ἡ δύναμις αὐτοῦ, ἡ δόξα. Ἐπειτα δὲ ὅσοι μᾶλλον γηράσκουσι τὰ ἔθνη, τοσούτω μᾶλλον ἔχονται τῆς ζωῆς. Ἐὰν ὁ κοσμοπολιτισμὸς, οἷον ἐνόουν αὐτὸν ἄλλοτε, ἐπεχειρεῖ νῦν ν' ἀνεγερθῇ ἐπὶ τῶν ποδῶν αὐτοῦ, πάραυτα τῶν λαῶν αὐτῶν ἀπαξιαπάντων τὰ στήθη θὰ ἀπέλουν τοὺς τέσσαρας ἀνέμους ἵνα τὸν ἀνατρέψωσι.

VII

Αἱ ἑορταὶ ἤγγιζον πρὸς τὸ τέλος των, οἱ δὲ ξένοι σπουδασταὶ ἐζήτησαν πρὶν ἐγκαταλίπωσι τὴν γαλλικὴν πρωτεύουσαν νὰ παρουσιασθῶσιν ἐνώπιον τοῦ πρώτου ἀρχοντος τῆς Γαλλίας. Ὁ Καρνὼ ἐδήλωσε παρευθὺς ὅτι θὰ μᾶς ἐδέχετο τὴν προτελευταίαν ἡμέραν τῶν ἑορτῶν.

Τῇ Κυριακῇ, ἣτις εἶχεν ὀρισθῆ ἡμέρα τῆς ἐν τῷ Ἑλυσίῳ ἀνακτόρῳ ὑποδοχῆς τῇ 11 πρωϊνῇ ὥρᾳ, νέα ἑλληνίς, φοιτήτρια τῆς φιλολογικῆς τῶν Παρισίων Σχολῆς, προσήρχετο εἰς τὰ δώματα τῆς κ. Καρνὼ καὶ προσέφερεν αὐτῇ ἐξ ὀνόματος τῆς σπουδαζούσης τῶν δύο κόσμων νεότητος ἐξαιρέτως κεκαλλιτεχνημένον κάνιστρον μεγαλοπρεπῶν ἀνθῶν. Τὸ ἀνθοδόχον κάνιστρον τοῦτο κατεσκευάσθη διὰ κοινῆς εἰσφορᾶς τῶν ξένων—στοιχίσαν δὲ ἱκανὰς ἑκατοντάδας φράγκων—ἔφερε δεσμούς ἐκ ταινιῶν τῶν χρωμάτων πάντων τῶν ἰθνῶν, ἔσπερον δὲ τὰ ἑλληνικὰ χρώματα διὰ δύο ταινιῶν βαρυτίμων καὶ πλατιῶν, διηκουσῶν ἀπὸ τῆς κορυφῆς τῶν ἀνθῶν μέχρι τῆς βάσεως τοῦ κάνιστρον. Ἡ ἐπικράτησις τῶν ἑλληνικῶν χρωμάτων, διαταχθεῖσα ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων ἀντιπροσώπων, εἰς οὓς ἀνετίθη μετ' ἄλλων ἢ περὶ τούτου φροντίς, ἦτο πλέον ἢ καταφανής. Πρὸς ἀποσόβησιν δὲ πάσης ἐκ μέρους τῶν ἄλλων ἀντιπροσώπων ἀντιζηλίας, γινωσκόντων ὅτι τὸ δῶρον εἶχε κατασκευασθῆ κατὰ τὰς ὑφ' ἡμῶν δοθείσας ὁδηγίας, ἐξηγήθη εἰς αὐτοὺς ὅτι τὰ δεσπύζοντα τὸν κάλαθον καὶ τὰ ἄνθη χρώματα, τὸ λευκὸν καὶ τὸ κυανοῦν ἦσαν μὲν κατὰ συγκυρίαν τὰ ἑλληνικὰ χρώματα, κατὰ πρόθεσιν ὅμως τοῦ αἰθρίου οὐρανοῦ ἢ παραστάσις καὶ τῆς εἰρήνης τῶν λαῶν, ὑφ' ἀπάντων μιᾶ βοῆ ποθουμένης, ἢ προσφιλῆς εἰκῆν.

Ὁ πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας καὶ ἡ κυρία Καρνὼ ἐδεξιώθησαν μετὰ πολλῆς εὐνείας τὴν ἀνθοφόρον ἐξ Ἀθηνῶν κόρην, διὰ μακρῶν μετ' αὐτῆς περὶ τῆς Ἑλλάδος, τοῦ βασιλέως Γεωργίου καὶ περὶ τῆς φιλολογίας διαλεχθέντες. Μετ' ὀλίγον τὸ πρόεδρον τῶν σπουδαστῶν καὶ οἱ ἀρχηγοὶ τῶν ξένων ἀντιπροσωπειῶν καὶ τῶν ἐπαρχιῶν τοῦ κράτους προσήρχοντο εἰς τὰ ἀνάκτορα τοῦ προέδρου. Οἱ πενήκοντα ἡγήτορες παρουσίαζον θέαμα γραφικώτατον μὲ τὰς ποικιλοχρώμους στολάς των. Διεκρίνοντο δὲ πρὸ πάντων οἱ Οὐγγροὶ μὲ τὰ ὑποδήματα αὐτῶν καὶ τοὺς μεγάλους κεντημένους μανδύας των, οἱ Ἀγγλοὶ φέροντες ὑπεράνω τοῦ ἐπενδύτου τὸν ἐξ ἀμερικανοῦ χιτῶνα καὶ ἐπὶ κεφαλῆς τὸν τετράγωνον πῖλον καὶ τέλος οἱ Ἑλληνας φέροντες ἐπὶ τοῦ λευκοῦ των ὑποκαμίσου κυανῆν ταινίαν.

Οἱ ἀντιπροσωπεύομενοι τόποι ἦσαν ἡ Βελγικὴ, Ἑλβετία, Ἰταλία, Αὐστρία, Οὐγγαρία, Ἀγγλία, Ῥωσσία, Φινλανδία, Ἑλλάς, Δανιμαρκία, Ἡνωμέναι Πολιτεῖαι τῆς Ἀμερικῆς, Ῥωμουνία, Σουηδία, Νορβηγία, Ὀλλανδία, Κολομβία, Βενεζουέλα.

Ὁ πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας μετ' ὅλης τῆς γαλλικῆς ἀβρότητας καὶ τῆς προσηνείας τῆς χαρακτηριζούσης αὐτὸν ἰδίως, ἔτεινεν ἐνὶ ἐκάστῳ αὐτῶν τὴν χεῖρα. Μετὰ δὲ τὸ πέρασ τῆς χειραψίας, στρεφόμενος πρὸς τοὺς ἐν ἡμικυκλίῳ πρὸ αὐτοῦ τεταγμένους ξένους ἐπισκέπτας τὴν χαρίστησεν ἐν πρώτοις αὐτοῦ, θερμῶς διὰ τὴν χαρίεσσαν προσφορὰν, ἣν ἀπέστειλαν τῇ

κ. Καρνῶ διὰ τῆς Ἑλληνίδος συντρόφου των, εἶτα δὲ ἀπηύθυνεν αὐτοῖς προσλαλιᾶν τοσοῦτον εὐφραδῆ ὅσον καὶ προσφυᾶ.

Ἡ γαλλικὴ νεότης ἠσθάνθη ὅτι εἰς περίοδον ἀδηλότητος καὶ ἀμφιβολιῶν ἠδύνατο νὰ ὑπηρετήσῃ τὸν ἀγῶνα τῆς δικαιοσύνης καὶ τοῦ ἀνθρωπισμοῦ τείνουσα τὴν χεῖρα πρὸς τὴν εὐρωπαϊκὴν νεολαίαν. Μεταδόσατε παρ' ὑμῖν, νέοι μου φίλοι, τὰ αἰσθήματα ταῦτα τῆς συναδελφότητος. Βοηθήσατέ μας διὰ τῶν γενναίων ὁρμῶν τῆς καρδίας σας, ἵνα ἀναδείξωμεν πανταχοῦ ἰσχύουσας τὴν πολιτικὴν τῆς παρρησίας καὶ τῆς ὁμοιοῦς κατὰ τῆς πολιτικῆς τῆς ἀπιστίας καὶ τῶν ἐνεδρῶν, ἧτις παραλῦει τὰς δυνάμεις καὶ τοὺς πόρους τῶν ἐθνῶν.

Μετὰ τὸ πέρασ τῆς προσφωνήσεως ἡ κυρία Καρνῶ ἐπιθυμοῦσα νὰ εὐχαριστήσῃ τὴν σπουδάζουσαν νεότητα καὶ προσωπικῶς διὰ τὴν προσφορὰν, εἰσῆλθεν εἰς τὴν αἴθουσαν καὶ προβάσα μέχρι τῆς τραπέζης, ἐφ' ἧς εἶχον τεθῆ τὰ ἄνθη ἡμῶν, ἐξεδήλωσε μετὰ πολλῆς χάριτος τὴν πολλὴν εὐχαρίστησιν ἣν περιποίησεν αὐτῇ τὸ ἐράσμιον δῶρον τῶν ἐκεῖ παρισταμένων ξένων ἀντιπροσώπων. Στρέφουσα δὲ πρὸς ἐμὲ ὃν ὁ κ. Καρνῶ συνέστησεν αὐτῇ ἐξ ὅλων τῶν ἐκεῖ παρόντων ὡς ἀρχηγὸν τῶν Ἑλλήνων ἀντιπροσώπων καὶ ἀδελφὸν τῆς Ἑλληνίδος, μοι ἔτεινε φιλοφρόνως τὴν χεῖρα.

VIII

Ἡ τελευταία ἐν τῷ προγράμματι ἑορτῇ ἦτο συμπόσιον ἀποχαιρετισμοῦ, παρατεθὲν ἐν ὑπαίθρῳ αὐλῇ τοῦ Μεδόν, ἐνὸς τῶν γραφικωτάτων τῆς παρὰ τὸν Σηκουάνα πόλεως περιχώρων, ἑορτῇ οὔτε ἐν εὐθυμίᾳ οὔτε ἐν λαμπρότητι ὑστερήσασα τῶν προηγουμένων.

Τέσσαρα ἀτμόπλοια, λευκά, εὐδρομα σταθμεύουσι παρὰ τὴν ἀκτὴν τῆς λατινικῆς συνοικίας, ἵνα μεταφέρωσι τοὺς σπουδαστὰς εἰς τὸν τόπον τοῦ συμποσίου. Τὰ πλήθη τῶν σπουδαστῶν κατακλύζουσιν αὐτά. Οὐδὲ σπιθμὴ τοῦ καταστρώματος ἐλευθέρα· καὶ αὐτοὶ οἱ ἰστοὶ ἔχουσιν ἐξ ἐφόδου καταληφθῆ. Οἱ ναῦται μόλις κατωρθώνουσι τὴν ὑπηρεσίαν των. Ἐν τοῦτοις τὸ κέλευσμα τῆς ἐκκινήσεως δίδεται καὶ τὰ σκάφη χωροῦσιν ἐπὶ τῶν ὑδάτων τοῦ ποταμοῦ, ἐνῷ ὁ ἐπὶ τῶν ὄχθων ἄπειρος κόσμος ἐπευφημεῖ ζωνῶς καὶ οἱ πρὸς αὐτοὺς ἀμειβόμενοι χαιρετισμοὶ τῶν πλωτῆρων ἀτελεύτητοι. Καὶ διαδοχικῶς προκύπτουσιν αἱ ὠραῖαι κλιτῦς τῶν παρασηκουανείων ἐξοχῶν, αἵτινες σχηματίζουσι σύνδενδρον ζώνην καὶ ἐφ' ὧν αἱ οἰκίαι φαίνονται οἰονεὶ καθήμεναι ἵνα θαυμάζωσι.

Ἐπὶ τοῦ ὑψηλοῦ ἐπιχώματος τοῦ δάσους τὸ δεῖπνον ἔχει στρωθῆ, δεῖπνον 1300 προσώπων. Εἰς δὲ τὸν ὀρίζοντα ἐκ τῶν δύο τοῦ Σηκουάνα ὄχθων ἀνελίσσεται τὸ πανόραμα τῶν Παρισίων ὑπὸ καθαρὸν οὐρανόν, τὸν ὁποῖον ἀρχίζου ἤδη ἀστέρες νὰ διαστιζωσιν. Εἰς τὴν τράπεζαν τῆς τιμῆς καθνται ἀκαδημαϊκοὶ, καθηγηταί, δημοτικοὶ σύμβουλοι. Ἐκτὸς τῆς τραπέζης ταύτης οὐδεμία τηρεῖται τάξις. Ἐκαστος τοποθετεῖται ἀναλόγως τῶν συμπαθειῶν ἢ ὡς ἔτυχε καὶ ἐπηλήθευεν οὕτω τὸ ὄνειρον τοῦ Michelet, διότι ἦτο τῷ ὄντι τὸ συμπόσιον τῆς ἀνθρωπότητος. Καὶ ἐν τῷ αὐτῷ χρόνῳ πάντες οἱ δαιτυμόνες ὑπηρετοῦντο καὶ μετ' οὐ πολὺ ἡ φαντασία

καὶ ἡ ἰλαρότης προέβαινον πανταχόθεν. Αἱ μικραὶ προπόσεις εἶχον ἀρχίσει. Ἄγγλοι συνέκρουον τὸ κύπελλον μετὰ Ῥώσων. Τὰ τέκνα τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν μετὰ τῶν υἱῶν τῆς Ἰαπωνίας. Ὁ κρότος τῶν ἐκπωματιζομένων φιαλῶν ἀγγέλλει τέλος ἐν μέσῳ σχετικῆς σιγῆς τὴν ὥραν τοῦ καμπανίτου, ἅμα δὲ τῶν ἐπισήμων προπόσεων καὶ τῶν λόγων.

Ἐγείρεται πρῶτος ὁ ἀκαδημαϊκὸς Jansen ἀντιπροσωπεύων τὸν ὑπουργὸν τῆς Παιδείας.

Ὅπερ θαυμαστόν, εἶπεν ἐν τῇ ιδέᾳ τοῦ ἡμετέρου θεσμοῦ εἶνε ὅτι ἐνοήσατε ὅτι ἔπρεπε ν' ἀρχίσητε ἀπὸ τῆς νεανικῆς ἡλικίας τὰς φιλικὰς σχέσεις τὰς ὁποίας ἐπιζητοῦμεν νὰ συνάψωμεν νῦν ἡμεῖς οἱ ἄνδρες τῆς ἐπιστήμης, ἥδη προβεβηκότες ἐν τῇ ζωῇ.

Ἡ ἀνθρωπότης, προσέθηκε, φαίνεται ἀφικομένη εἰς ἐποχὴν τῆς ἀναπτύξεως αὐτῆς κρίσιμον. Ἡ ἐπιστήμη βαδίζει μὲ βήματα γίγαντος, ἡ βιομηχανία τελεῖ τέρατα καὶ σημεῖα, τὰ θαύματα διαδέχονται θαύματα μετ' ἐκθαμβούσης γοργότητος. Ὁ ἄνθρωπος κυριεῖει πανταχοῦ τῆς φύσεως καὶ τὴν κατιστάει πειθήνιον εἰς τὰς ἀνάγκας καὶ τὰς ἐπιθυμίας αὐτοῦ. Τοσαύτη δύναμις, τόσα φῶτα, τοσαύτη μεγαλοφυΐα, ἅτινα ὑπόσχονται εἰς τὴν ἀνθρωπότητα πολιτισμὸν ἀνώτερον, πληρέστερον, γαληνιώτερον, δὲν θὰ ἐχρησίμευον ἢ ἕνα παρασκευάζουσι συρράξεις φοβερωτέρας καὶ πεδία μαχῶν, ὧν οὐδεμία παράστασις θὰ ἠδύνατο νὰ δώσῃ εἰκόνα.

Ἰδοὺ τὸ πρόβλημα τοῦ μέλλοντος. Εἰς ἡμᾶς βεβαίως ἀπόκειται νὰ λύσῃτε τὸ φοβερὸν τοῦτο δίλημμα. Διὸ πᾶν ὅ,τι δύναται νὰ προλειάνῃ τὰς εἰρηνικὰς λύσεις, ὅ,τι δύναται νὰ ὀδηγήσῃ τὴν ἀνθρωπότητα πρὸς τὸ φῶς καὶ τὴν ἁμόνοιαν, εἶνε ἱερόν. Καὶ ἐπὶ τούτοις προπίνω ὑπὲρ τῶν ἀδελφικῶν σχέσεων, ἃς ζητεῖτε νὰ ἰδρύσῃτε μεταξὺ τῆς σοφῆς τῶν ἐθνῶν νεότητος.

Τότε λαμβάνει τὸν λόγον ὁ σοφὸς ἐν τῇ ἱστορίᾳ διδάσκαλος Ἑρνέστος Λαβίς. Οἱ εὐωχοῦμενοι δαιτυμόνες, καταλιμπάνοντες τοὺς κύλικας αὐτῶν, οὗς ἐπλήρου ἀφρόεις ὁ καμπανίτης, συνωθοῦνται περὶ τὸν ῥήτορα, οὐτινος τὰ μεγάλα ῥήματα ἐγκρύπτουσιν ὑψηλοτέρας ἐννοίας.

Ἀποτεινόμενος πρὸς τοὺς Γάλλους σπουδαστὰς τοῖς λέγει ὅτι ἦσαν οἱ ἥρωες τῶν ἐορτῶν, ἐνῶ πρὸ 4 ἀκόμη ἐτῶν οὐδὲ προσκλητηρίου εἶχον ἀξιῶσαι αὐτούς· ὅτι ματαίως ἡ λευκίτις περιέθεε τοὺς ὤμους τῶν καθηγητῶν καὶ οἱ μανδύαι των παρίστων ὄλην τὴν κλίμακα τοῦ οὐρανοῦ τόξου, τὰ βλέμματα ἐστρέφοντο πρὸς τὰ νέα ἐκεῖνα πρόσωπα τὰ φέροντα τοὺς χαρρακτῆρας τῶν μεγάλων φυλῶν τῆς ἀνθρωπότητος. Ἡ πρόοδος αὕτη σημαίνει ὅτι ἡ γαλλικὴ νεότης ἔλαβε τὴν θέσιν αὐτῆς ὑπὸ τὸν ἥλιον, ὅτι ἀπετέλεσε τὸ εὐγενέστατον σωματεῖον, ὅτι συνεκροτήθη εἰς πρόσωπον ἐντῷ ἔθνει.

Στρεφόμενος ἔπειτα πρὸς τοὺς νεαροὺς ξένους ὑπομιμνήσκει τὸν χρόνον καθ' ὃν οἱ λόγοι ὅλων τῶν τόπων ἦσαν οἱ φοιτηταὶ τῆς Σορβόννης, καθ' ὃν ἅπαντες οἱ λαοὶ ὠμίλων λατινικὰ καὶ καθ' ὃν τὰ μέλλοντα ἔθνη συνεχέοντο ἐν τῇ χριστιανουσύνῃ, ἐνῶ αἱ ἰδιοφυΐαι τῶν καθ' ἕκαστα ἐθνῶν, εἰσέτι ἀπροσδιόνυσσοι, διῆγον ἀδελφικῶς ὑπὸ τὰς στοὰς τοῦ μεσαιωνικοῦ πανεπιστημίου—ἐν ᾧ ἐδιδάσκοντο αἱ ἑπτὰ τέχναι: ἀριθμητικὴ, γεωμε-

τρία, μουσική, ἀστρονομία, γραμματική, ῥητορική καὶ διαλεκτική, — ὑπὸ τὸ μητρικὸν ἀλλ' αὐστηρὸν τῆς θεολογίας ὄμμα.

Αἱ ἐπιστήμαι, λέγει, ἐχειραφετήθησαν· τὸ πνεῦμα αὐτῶν ὑπάρχει ἀπανταχοῦ καὶ εἰς χώρας ἔτι οἰοῦνται ἀγνώστους πρὸ πέντε αἰῶνων, καὶ εἰς τὸν νέον κόσμον πανεπιστήμια ἐργάζονται καὶ σκέπτονται πανταχοῦ, καὶ δὴ ἕκαστον ἐν τῇ γλώσῃ τῆς οἰκείας χώρας.

Ἡ ζωὴ πανταχοῦ διακεχυμένη τυγχάνει πανταχοῦ ἐνεργός. Μία ὥρα τοῦ σήμερον χρόνου δύναται πλέον ἢ αἰὼν εἰς τὸ παρελθόν. Ἐστὲ εὐτυχεῖς ὅτι ζῆτε νῦν, διότι ἡ σήμερον εἶνε μεγάλη. Ἀλλὰ μὴ ἀναπαύσθε ἐπὶ τοῖς ἔργοις τῶν πατέρων ἡμῶν. Οὐδεμία γενεὰ δικαιούται νὰ ἀδρανῆ. Ἐκάστη ἔχει τὸ καθῆκον αὐτῆς. Πρέπει δὲ δι' ὑμῶν ἡ ἐπαύριον νὰ γείνη κρείττων τῆς σήμερον. Διότι παρὰ τὰ μεγάλα φῶτα ἡμῶν ὑπάρχουσι καὶ μεγάλαι σκιαί. Πᾶσα ἡ δραστηριότης ἡμῶν δὲν χρησιμοποιοεῖται ἐπ' ἀγαθῶ· μέγιστον μέρος δίδεται εἰς τὴν καταστροφὴν καὶ τὸ μῖσος.

Κύριοι ξένοι σπουδασταὶ! ὁμιλῶ πρὸς ὑμᾶς ὡς πρὸς ἄνδρας. Κατὰ τὰς ἡμέρας ταύτας ἤκουσα ἐκφραζομένης πολλὰς γενναίας ἰδέας. Δὲν ὑπάρχουσι πλέον ἔθνη, εἶπέ τις, ὑπάρχουσι μόνον πανεπιστήμια. Ἀκούων τοῦτο ἐφοβήθην τὴν πιθανὴν σύρραξιν τοῦ ὄνειρου σας κατὰ τῆς σκληρᾶς πραγματικότητος. Δὲν ἠδυνάμην δὲ ν' ἀποβάλω τὴν θλιβεράν σκέψιν ὅτι πλεῖστοι ὑμῶν θὰ συναντηθῆτε ἴσως ἀλλαχοῦ ἢ εἰς ἑορτάς. Κατὰ τῆς νόσου ὑφ' ἧς πάσχομεν ὁ κοσμοπολιτισμὸς δὲν εἶνε τὸ ἀληθὲς ἀντιφάρμακον.

Τὸ μέγα πρόβλημα τῶν χρόνων ἡμῶν εἶνε ἡ διαλλαγὴ τῶν ἀμέσων καὶ σαφῶν δικαιωμάτων τῶν πατρίδων πρὸς τὰ ἀόριστα, ἀλλ' ἀνώτερα δικαιώματα τῆς ἀνθρωπότητος. Διὰ τὴν συνδιαλλαγὴν ταύτην μὴ ἐλπίζετε πέραν τοῦ δέοντος ἐπὶ τὴν ἐπιστήμην τῶν μαθηματικῶν, τὴν φυσικὴν, τὴν χημείαν· εἶνε οἱ ὑπασπισταὶ τῶν ὑπουργῶν τοῦ πολέμου. Μηδ' ἐπὶ τὴν φιλοσοφίαν ἐλπίζετε· διδάσκει ὅτι οἱ ἀδύνατοι δὲν δικαιούνται νὰ ζῶσι. Τὸ κήρυγμα οὗτινος πρέπει νὰ γίνητε οἱ ἀπόστολοι, δύναται νὰ διατυπωθῆ εἰς ὄνα μόνον λέξεις: ἕκαστη πατρίς ὀφείλει νὰ σέβηται πάσας τὰς ἄλλας.

Ἄς σὰς εἶπω ἐν τούτοις ὅτι ἡ Γαλλία τοῦ 19 αἰῶνος ἔχει τίτλους ἰδιαιτέρους νὰ κηρύττῃ τὸν ἀμοιβαῖον σεβασμὸν τῶν ἐθνῶν πρὸς τὰ ἔθνη. Δημοκρατίαι τῆς Ἀμερικῆς τοῦ Βορᾶ! ἐφώνησε, χωρῶν πρὸς τὸ τέρμα τοῦ λόγου του, οἱ πατέρες ἡμῶν συνεπολέμησαν κατὰ τὸν ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας ἀγῶνα ὑμῶν συνανακηρύξαντες τὸ δίκαιον χρόνων νέων· ἀποστρεφόμενος δὲ πρὸς ἡμᾶς, οὓς ἐτίμα δι' ἰδιαιτέρας εὐνοίας, Ἕλληνας! προσφωνεῖ, εἰμὲθα εἰς τὸ Ναυαρίνον, ἡ δὲ σημαία ἡμῶν ἐχαιρέτισε τὴν ἐλευθερίαν τῶν Ἀθηναίων· Βέλγαι! ἀφήκαμεν αἷμα εἰς τὰ προχώματα τῆς Ἀμβέρσης· Ἴταλοι! ἡ χώρα σας ὑπῆρξε κατὰ τοὺς τελευταίους αἰῶνας τὸ θέατρον τῶν φιλοδόξων ἡμῶν πολέμων.

Ἐπέρανε δὲ τὸν λόγον διὰ τῆς ἐξῆς παθητικῆς καὶ εὐγλώττου ἀποστροφῆς: «Σπουδασταὶ ξένοι! κατὰ τὸ τέλος τῶν ἑορτῶν τούτων, ὧν ἐγένεσθε ἡ χαρὰ καὶ τὸ κόσμημα, καθ' ἣν στιγμὴν θέλομεν χωρισθῆ, πλήρης σεβασμοῦ πρὸς τὰς ὑμετέρας πατρίδας, συγκεκινημένος δ' ἐκ τῶν θε-

αμάτων, ἅτινα παρέσχε κατὰ τὴν ἑβδομάδα ταύτην τῆς ἀδελφότητος ἡ νεότης ὑμῶν καὶ γινώσκω ὅτι θὰ εἴσθε ἡ ἀνθρωπότης τῆς αὔριον δὲν εὐρίσκω ἐν τῇ καρδίᾳ μου εὐχὴν ἀνθρωπινωτέραν ἐκείνης ἣν ἐκφράζω, μὲ χεῖρα τεταμένη ἐπὶ τῶν σημαίων σας, ἵνα τὸ πνεῦμα τῆς Γαλλίας ἦ μεθ' ὑμῶν».

IX

Ἡ ταυτότης τῶν αἰσθημάτων καὶ τῶν ἐντυπώσεων, ἧτις ἐπεκράτει κατὰ τὸ τέλος τῆς φιλικῆς αὐτῆς ἑορτῆς, ἐφαίνετο ὅτι εἶχεν ἐξαφανίσει τὰς ἐθνικὰς διαφορὰς καὶ τὰς φυλετικὰς διακρίσεις. Τὴν γνώμην ἡμῶν περὶ τῶν νεανικῶν διαχύσεων καὶ διαμαρτυριῶν ὑπὲρ τοῦ οὐείρου τῆς παγκοσμίου ὁμοσπονδίας καὶ τῆς ἐξαλείψεως τῶν ὀρίων ἐδηλώσαμεν. Νομίζομεν ὅμως ὅτι, αἱ πνευματικαὶ αὐταὶ ἑορταὶ διὰ τοῦ διεθνoῦς χαρακτῆρος τὸν ὁποῖον περιεβλήθησαν, περιεποίησαν τῇ Γαλλίᾳ νέους φίλους καὶ συμπαθείας καινάς, ἐδημιούργησαν μεταξὺ τῆς γαλλικῆς νεολαίας καὶ τῆς τῶν ἄλλων λαῶν σχέσεις διαρκεῖς καὶ γονίμους, προσέτι δὲ συνετέλεσαν οὐ μικρὸν, ἂν οὐχὶ νὰ διασκεδάσωσι, τοῦλάχιστον νὰ μειώσωσι τὰς ψευδεῖς καὶ κακοβούλους φήμας, ἃς δυσμενεῖς ἀντίπαλοι διαδίδουσι κατὰ τῆς Γαλλίας σκοπίμως. Διηνεκῶς καὶ πρὸ τῆς ἡττης, μάλιστα δὲ μετ' αὐτὴν συκοφαντούμενος, καθυβριζόμενος ὑπὸ καλάμων, οὗς ἐνέπνεεν ἀδιάλλακτον μῖσος, καὶ παρέφερον ὁ εἰδεχθῆς φθόνος, ἔσχε τότε ὁ Γαλλικὸς λαὸς τὸν καιρὸν, τότε ὅτε παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ Σηκουάνα ἴστατο εἰσέτι ὄρθιον τὸ παμμέγεθες τῆς εἰρήνης μνημεῖον, ὅπερ ἐκαλεῖτο παγκόσμιος ἐκθεσις, ἡ δὲ γηραιὰ Σορβόννη ἀνεκαινίζετο ἐκ τῆς τέφρας τῆς, ἵνα χρηρηγήσῃ εὐρύτερον ἄσυλον καὶ φιλοξενίαν πλουσιωτέραν εἰς τὰ γράμματα καὶ τὰς ἐπιστήμας, ἵνα δείξῃ ἑαυτὸν ὁποῖος εἶνε φιλόξενος δηλαδὴ καὶ χαρίεις, πιστὸς καὶ μὴ φίλαυτος, εὐθύς καὶ ὑπερήφανος, κομψὸς καὶ ἀδρόφρων. Ἐν τῇ χαρακτηριζούσῃ αὐτὴν γενναιοφροσύνῃ κατανοοῦσα ἡ γαλλικὴ νεότης, ὅτι ἐν οἷς χρόνοις βιοῦμεν ψηλαφοῦντες καὶ προσπαίοντες ἀνὰ πᾶν βῆμα, χρόνοις σκότους καὶ ἀβεβαιότητος, ἡδύνατο νὰ ὑπηρετήσῃ ἀξιολόγως τὴν ἀγαθὴν μερίδα τῆς δικαιοσύνης καὶ τοῦ ἀνθρωπισμοῦ, ἔτεινε μετὰ πολλῆς χάριτος, ἢ μᾶλλον μετ' ἀδελφικῆς ἀγάπης τὴν χεῖρα πρὸς τὴν νεότητα τῆς λοιπῆς Εὐρώπης. Ἡ δ' εὐλαβὴς ὁδοιπορία, ἣν ἡ σπουδαζούσα καὶ καταγινομένη τῶν ἐθνῶν νεολαία ἐπεχείρησε μετὰ παλλούσης καρδίας πρὸς τὴν ἐστίαν τῶν φώτων, ἐν ᾧ ἔμελλε νὰ ἐνιδρυθῇ εἰς τὰ καινουργῆ καὶ θαυμάσια αὐτῆς μέγαρον, ἀνεξιτήλους ἐνεχάραξεν ἀναμνήσεις, παρήγαγε δὲ συμπαθείας τῶ ὄντι, αἵτινες καὶ ἐγένοντο καὶ θὰ γίνωσιν ἐν τῶ μέλλοντι σπέρμα γόνιμον φιλιῶν διαρκῶν τῶν λαῶν πρὸς ἀλλήλους, διαρκεστέρων τοῦλάχιστον, ἐλπίζομεν, συμμαχιῶν διπλῶν ἢ τριπλῶν, ἃς χαλκεύουσι τὰ ἀνακτοβούλια καὶ αἱ γραμματεῖαι αὐτῶν πρὸς ἐξυπηρέτησιν σκοπῶν ἀκατονομάστων, σπέρμα, λέγομεν, φιλιῶν ἐντιμοτέρων καὶ ἀγιωτέρων βέβαια, ἅτε φερουσῶν ἐν ἑαυταῖς τὰ ἀνθρώπινα αἰσθητάματα τῆς ὁμοιοῖας καὶ τῆς εἰρήνης.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Ν. ΚΑΛΛΙΣΠΕΡΗΣ